

A MAGYAR
TUDOMÁNY
ÜNNEPE

COP 28 elvárások, valamint a feltörekvő országok klímavédelemben történő nagyobb szerepvállalása gazdasági háttérük függvényében

Magyar Tudomány Ünnepe: Multidiszciplináris válaszok az
éghajlatváltozás kihívásaira

Dr. Botos Barbara

Klímaügyekért és Klímadiplomáciáért Felelős Utazó Nagykövet

Energiaügyi Minisztérium

Elvárások a COP28 tekintetében

Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményben (UNFCCC) Részes Felek 28. Konferenciájára (COP28) 2023. november 30. és december 12. között kerül sor Dubaiban, az Egyesült Arab Emírségekben (EAE). Az EAE lesz a Konferencia elnökségét ellátó ország. EAE célja, hogy a legnagyobb részvételű klímakonferenciát rendezze meg. Tájékoztatásuk alapján eddig közel 80.000 fő regisztrált az eseményre. Céljuk továbbá a legtöbb állam/kormányfő részvételének biztosítása.

Elvárások a COP28 tekintetében

Átfogó prioritás a Globális Értékelés (GST):

- ▶ A 2023-as év egyik legjelentősebb történése a COP28 keretében záruló első **Globális Értékelés (Global Stocktake, GST)** lesz, amely átívelő jelleggel **értékeli, hogy hol tart a nemzetközi közösség a Párizsi Megállapodásban vállalt célok elérésében (kibocsátás-csökkentés, alkalmazkodás és végrehajtás terén egyaránt)**. A 2023-as év nagy feladata a folyamat **politikai kontextusba helyezése és az eredmények kommunikációja-értékelése**.
- ▶ A Párizsi Megállapodás 14. cikke szerinti Globális Értékelés (GST) egy 5 évente ismétlődő folyamat, amely számot vet a Megállapodás hosszú távú céljai (kibocsátás-csökkentés, alkalmazkodás, végrehajtás) felé történő közös, globális előrehaladással, méltányossági szempontok figyelembevételével.
- ▶ Az első globális értékelés lezárására a 2023. évi COP28 ENSZ klímakonferencián kerül sor, ahol megfogalmazásra kerülnek azon politikai szintű üzenetek, amelyek iránymutatásul szolgálnak az további erőfeszítések mozgósításához, kiemelten ambiciózusabb nemzetileg meghatározott vállalások (NDC) meghatározásához.

Elvárások a COP28 tekintetében

Mitigáció (kibocsátás-csökkentés):

- ▶ A Párizsi Megállapodás mitigációs célkitűzése a globális átlaghőmérséklet emelkedésének 2°C alatt tartása, törekedve, hogy ne haladja meg a 1.5°C -ot. A globális törekvések ellenére növekvő átlaghőmérséklet (az iparosodás előtti időszakhoz képest $+1.1-1.2^{\circ}\text{C}$) mellett a klímacsúcsok fontos üzenete a „ 1.5°C -os célkitűzés életben tartása”. Ennek érdekében ösztönzi a Részleges Fél országokat, hogy minél ambiciózusabb rövidtávú (Nemzetileg Meghatározott Hozzájárulások, NDC-k) és hosszú távú vállalásokat (hosszú távú stratégiák elfogadása az évszázad közepéig vállalt klímasemlegességgel) tegyenek.
- ▶ A 2030 előtti kibocsátás-csökkentési ambíció és végrehajtás fokozására jött létre a 2022-ben a Mitigációs Munkaprogram, amely bár nem határoz meg újabb célkitűzéseket, fontos tere az részes felek közti tárgyalásoknak. A munkaprogram végrehajtása kapcsán a COP28-at előkészítő 2023. júniusi bonni ülészen került sor az első dialógusra, amelynek témája az **igazságos energiaátmenet** volt, amely a COP28-on is folytatódik, **igazságos átmenet a közlekedésben**. A munkaprogram a tárgyaló delegációk mellett a nem-állami szereplőket is mozgósítani kívánja, így befektetés-fókuszú eseményre is sor kerül.
- ▶ A COP28 keretében téma lesz **globális célkitűzések meghatározása a megújuló energiára és az energiahatékonyságra** vonatkozóan: a **megújuló kapacitások megháromszorozása**, az **energiahatékonyság megduplázása** 2030-ig, a fosszilis energiatermelés és -támogatások kivezetése.

Elvárások a COP28 tekintetében

Az éghajlatváltozás hatásaihoz történő alkalmazkodás (adaptáció):

- ▶ Az Alkalmazkodási Világcél (*Global Goal on Adaptation, GGA*) meghatározásának **célja, hogy** a mitigációs, könnyen számszerűsíthető globális cél mellett az egyre fontosabbá váló **alkalmazkodási terület is rendelkezzen egy egyetértésen alapuló, globális célrendszerrel**. Magyar részről fontos célunk, hogy a **víz és klíma nexus** kellő súllyal jelenjen majd meg a célrendszerben, amely szinkronban van az EU álláspontjával is.

Éghajlatváltozásból adódó veszteségek és károk:

- ▶ Az alkalmazkodás mellett különösen fontos **kérdéskör az éghajlati veszteségek és károk (*Loss and Damage, LnD*) kérdésének kezelése**. Az ügy fontosságában és a finanszírozás szükségességében egyetértenek az országok. A vita inkább a „*hogyan*”-ról fog szólni. **Tavaly a COP27 keretében megállapodás született egy új Veszteségek és Károk Pénzügyi Alap felállításáról**. Az országoknak a COP28 keretében kellene végleg megállapodnia az alap felállításának részleteiről, ugyanakkor egyelőre sok a vitás kérdés.

Elvárások a COP28 tekintetében

Éghajlatpolitikai végrehajtás és finanszírozás:

- ▶ **A klímátárgyalások egyik legfőbb pontját az éghajlatváltozás elleni fellépés finanszírozásának kérdései adják.** A fejlett országok vállalták, hogy 2020-ig elérve, majd ezt követően 2025-ig évi 100 milliárd dollár klímafinanszírozást nyújtanak a fejlődő államok éghajlatvédelmi fellépéseihez. Sajnos a célkitűzés nem valósult meg, ugyanakkor az előrejelzések alapján a célt sikerült 2023-ban teljesíteni, ám erről konkrét adatok csak 2025-ben lesznek elérhetőek.
- ▶ **Az EU a legnagyobb klímafinanszírozási donornak számít, a források mintegy 1/3-át biztosítva.** Az EU-nak fontos törekvése, hogy a Párizsi Megállapodás 3. fő célkitűzéséről, a „nemzetközi pénzmozgások összhangba hozása a Megállapodás céljaival, (2.1.c) cikk)” is strukturált párbeszéd valósuljon meg a klímátárgyalásokon, egy önálló napirendi pont keretében.

Elvárások a COP28 tekintetében

COP29 rendező ország kiválasztása:

- ▶ **Fontos, politikai színezettel is bíró kérdéskör a következő évi (2024. november/december) COP29 ENSZ klímacsúcs rendező országának kiválasztása is.** A COP-rendezés rotációs rendszerének keretében a COP29 megrendezése tekintetében a Kelet-Európai Országcsoport (EEG) van soron. **Az uniós elnökségi szerepben kulcsfontosságú lesz számunkra, hogy a pályázó országok (jelenleg BG, AM, AZ) közül végül melyikkel kell együttműködnünk.** A tárgyalócsoport érdekeinek érvényesítése szempontjából ugyanis kiemelten fontos a jó együttműködés az aktuális COP-elnökséggel.
- ▶ A fennálló geopolitikai helyzet miatt kialakult ellentétek nyomán sajnos nem sikerült megállapodni a COP29-et rendező ország kérdésében: a folyamat előrehaladását RU blokkolta. A UNFCCC segédtestületeinek 58. ülészakán (SB58) Bonnban a három jelölt ország bemutatta a COP29-rendezéshez kapcsolódó programját.
- ▶ A bonni ülészak keretében nem született megállapodás a felek között az EEG csoportban, mivel csak konszenzussal állítható jelölt. Ha az EEG csoporton belül nem születik megoldás legkésőbb a COP28 végéig, akkor a COP29-re várhatóan Bonnban, a keretegyezmény székhelyén kerül sor, és a COP28-at elnöklő Emírségek látja el ezt az elnökséget is.

Történelmi kitekintés

UNFCCC / COP-2, 1996. július, Genf

(Faragó Tibor útibeszámolójából)

- ▶ A fejlődő világ egyes országainak robbanásszerű fejlődésével párhuzamosan Kínában és Indonéziában az elmúlt évtizedben megduplázódott az energiatermelés és a szén-dioxid kibocsátás. A Közel-Kelet és Délkelet-Ázsia több országában is rendkívül gyorsan nő a GDP és a fosszilis energiahordozók felhasználása. A mezőgazdasági adottságok miatt számos fejlődő országban igen magas és növekszik az egy főre számított metán-kibocsátás. A kelet-európai volt szocialista országok sajátos helyzetben vannak: az egy főre számított emissziók általában elmaradnak a fejlett országok hasonló jellemzőitől, de számottevően meghaladják a világátlagot, ugyanakkor az elmúlt évek változásai, illetve a recesszió miatt e kibocsátások nagy mértékben csökkentek.
- ▶ Az egyezmény a fejlődő országok számára is beszámolási kötelezettséget ír elő az érintett gázok kibocsátására és azon gazdasági tevékenységek alakulására vonatkozóan, amelyek hatással vannak e kibocsátásokra. E kötelezettséggel kapcsolatban két éven keresztül folytak a politikai alkudozások. A fejlődők azt képviselték, hogy az adott globális környezeti kockázat a fejlettek miatt alakult ki és ennek megfelelően a fejlődőknek legfeljebb arról kell nyilatkozniuk, hogy milyen káros hatások érnék őket az esetleges globális környezetváltozás miatt. A fejlett országok képviselői viszont elengedhetetlennek tartották, hogy a fejlődők is mérlegeljék saját kibocsátásaikat, hiszen ez az arány rohamosan növekszik az összkibocsátáson belül. Az adott globális problémáért viselt “közös, de megkülönböztetett” felelősség alapján végül is a konferencia elfogadhatta a fejlődő országok 1997-től esedékes beszámolóira vonatkozó követelményeket.

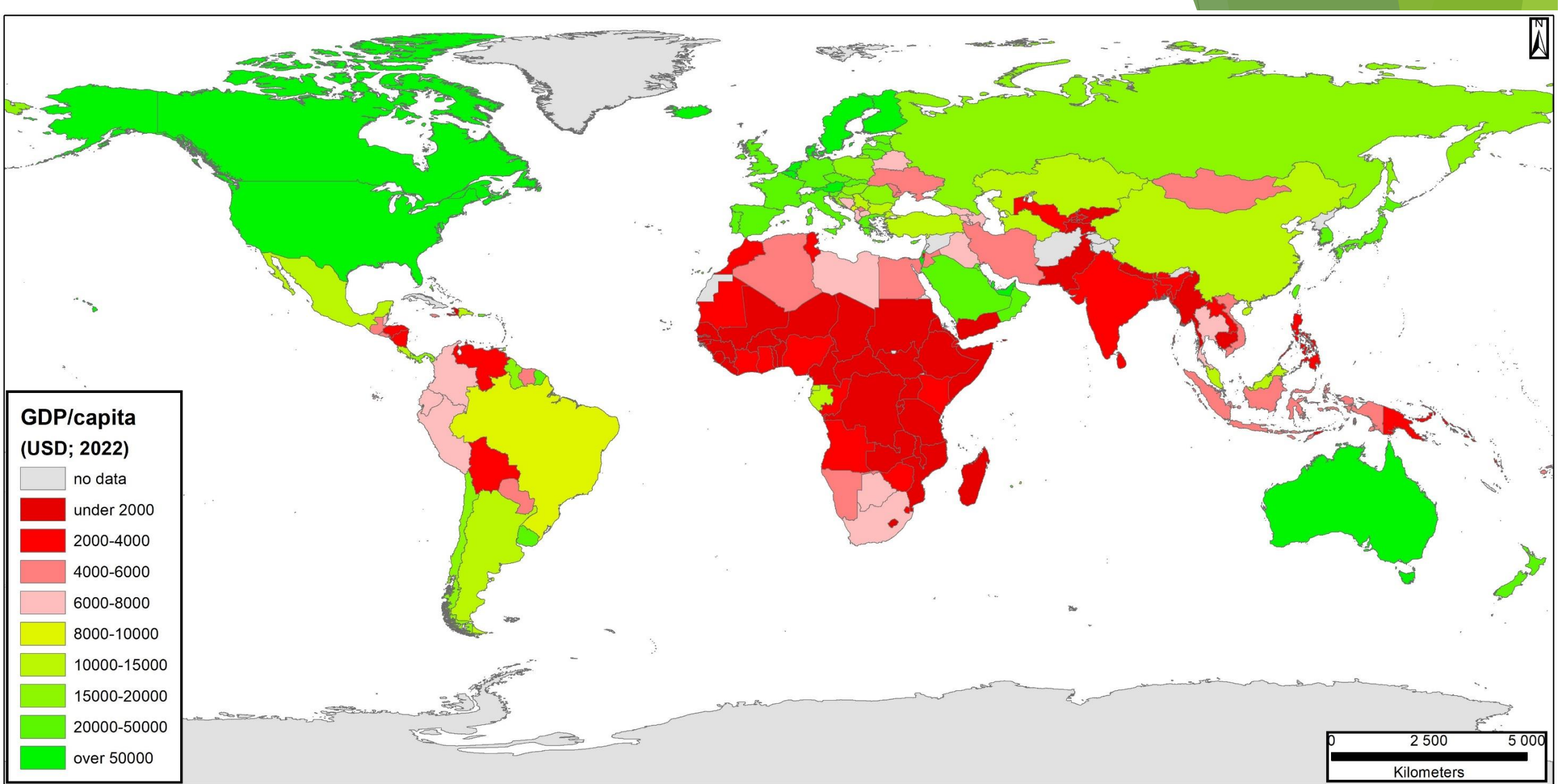
A kutatás hipotézise

(A feltörekvő országok klímavédelemben történő nagyobb szerepvállalása gazdasági háttérük függvényében)

- ▶ A kutatás megkérdőjelezi az ENSZ Éghajlat-változási Keretegyezményének keretein belül a nemzetközi éghajlat-változási finanszírozás befizetői bázisának 1992-es korszakának kétirányú megközelítését.
- ▶ A kutatás azt vizsgálja, hogy a feltörekvő gazdaságok több országának gazdasági növekedése mennyiben támasztja alá azt, hogy nem hagyományos donorokká váljanak a nemzetközi klímafinanszírozásban.
- ▶ A „közös, de megkülönböztetett felelősségek” riói alapelv különböző értelmezései miatt a nemzetközi éghajlatváltozási tárgyalásokon részt vevő felek nagymértékben megosztottak a nemzetközi klímafinanszírozáshoz való hozzájárulás tekintetében.
- ▶ A kiválasztott feltörekvő gazdaságok 1992-2022 közötti, egy főre jutó GDP értékeinek jelentős változása egyértelműen bizonyítja, hogy az 1992-es korszak kétágú megközelítésének kategóriáit újra kell értelmezni, felül kell írni vagy akár frissíteni a valóságnak megfelelően.
- ▶ A kutatás ajánlásokat tartalmaz az éghajlatváltozás káros hatásaival összefüggő veszteségek és károk kezelésére szolgáló finanszírozási intézkedések létrehozásáról szóló, beleértve az új Veszteségek és Károk Pénzügyi Alap felállításáról szóló döntés tekintetében, azzal érvelve, hogy a feltörekvő gazdaságok elmúlt 30 évének gazdasági növekedése lehetővé teszi a donor bázis bővítését azáltal, hogy teret enged a nem hagyományos adományozóknak is, hogy hozzájáruljanak a nemzetközi klímafinanszírozáshoz.

A klímafinanszírozásban való részvétel szempontjából potenciális donorországok kiválasztásának kritériumai

- ▶ A vizsgálatban 199 önálló állam szerepel, a függő, illetve bizonytalan státuszú területek kihagyásra kerültek.
- ▶ A gazdasági fejlettség mutatói közül az egy főre jutó GDP értéke és változása képezte az elemzés alapját.
- ▶ A vizsgált időintervallum az 1992-2022 közötti időszak:
 - 1992-ben került meghatározásra a fejlett (Annex I) és fejlődő országok csoportja, jelenleg az előbbiek jelentik a klímafinanszírozás donorállamait.
 - A legutolsó ténylegesen mért GDP adatok a 2022. évről állnak rendelkezésre, a továbbiak csak becslések.
 - Egyes esetekben eltérhetnek a számításokhoz felhasznált adatok dátumai, ennek oka adathiány vagy valamely, az értékeket erősen torzító esemény kihagyása.

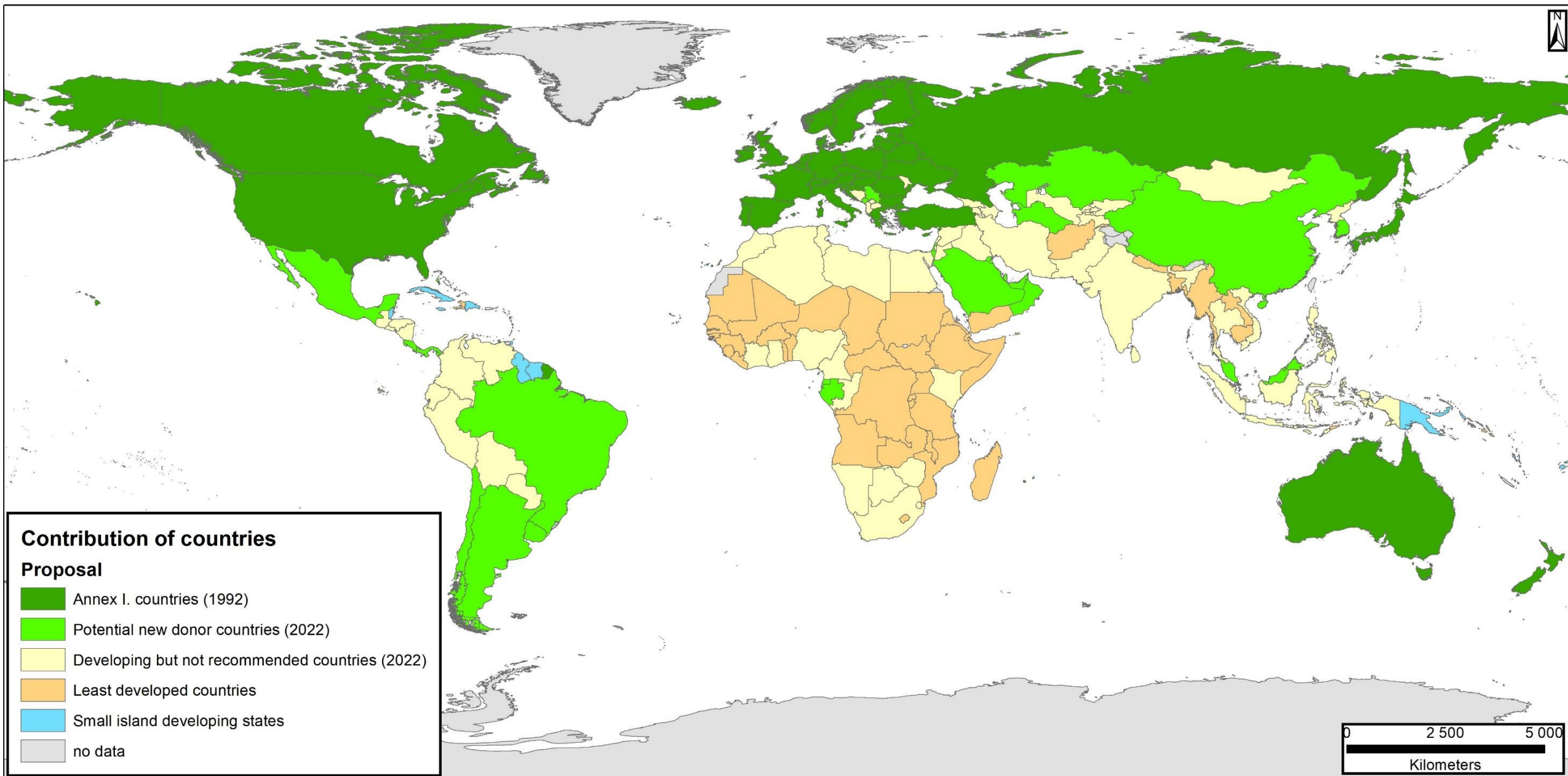

Az egy főre jutó GDP 2022-ben (saját szerkesztés OECD adatok alapján)

Társszerző: Utasi Zoltán (EKKE, Földrajz és Környezettudományi Intézet)

A potenciális donorországok meghatározásának kritériumai

- ▶ 42 ország alkotja jelenleg a fejlett országok csoportját (Annex I).
- ▶ A nem egyértelmű politikai helyzetű területek nem szerepelnek az elemzésben (Koszovó, Észak Mariana-szigetek, Palesztina).
- ▶ További szűkítésre került sor a legkevésbé fejlett, illetve a kis szigetországok kategória tagjainak kihagyásával.
- ▶ Ezek eredményeképpen 83 ország maradt, melyek a 2022-es egy főre jutó GDP értéke alapján kerültek rangsorolásra.
- ▶ A potenciális donorországok csoportját 8000 USD/fő értéknél nagyobb teljesítményű országok jelentik: ez az érték a fejlett országok közül a legkisebb teljesítménnyel bíró Fehéroroszország értékével egyezik meg. (Ukrajna a jelenleg is zajló háború miatt nem lett figyelembe véve).

A klímafinanszírozásban való szerepvállalás lehetőségei (saját szerkesztés)

Társszerző: Utasi Zoltán (EKKE, Földrajz és Környezettudományi Intézet)

Ország	Teljes GDP (milliárd USD)(1992)	Teljes GDP (milliárd USD)(2022)	Egy főre jutó GDP (1992)	Egy főre jutó GDP (2022)	Az egy főre jutó GDP átlagos éves növekedése(1992-2022)
Andorra	3,44 (2000)	41931,03 (2010)	49030,22 (2010)	41931,03	-1,21
Argentina*	255,79	632,24	7653,71	13655,20	2,61
Bahamas	5,13	13,04	19417,22	33120,64	2,35
Bahrain*	5,44	44,39	10536,82	28784,99	5,77
Brazil*	382,46	1924,13	2523,74	8995,03	8,55
Brunei Darussalam	5,53	16,64	20679,72	37667,28	2,74
Chile	46,60	300,73	3392,09	15094,83	11,50
China*	492,15	18100,04	420,02	12813,76	98,36
Costa Rica	8,57	68,39	2684,09	13077,23	12,91
Equatorial Guinea	0,16	16,45	351,66	10980,20	100,75
Gabon	5,96	21,93	6015,51	10147,63	2,29
Israel	76,96	522,53	15021,16	54710,34	8,81
Kazakhstan	2,88	225,78	168,65	11439,51	222,77
Kuwait*	19,87	184,56	13989,93	38328,89	5,80
Malaysia	64,45	407,92	3380,22	12364,06	8,86
Mexico*	403,73	1414,10	4624,01	10867,81	4,50
Montenegro	0,96 (2000)	6,10	1596,62 (2000)	9811,86	23,39
Oman*	14,27	114,67	7213,06	24772,46	8,11
Panama	7,15	71,97	2770,95	16373,05	16,36
Qatar*	6,38	225,48	13038,98	84424,83	18,25
Republic of Korea*	355,52	1665,25	8126,45	32250,41	9,90
San Marino	1,71 (2004)	1,69	59313,40 (2004)	49555,37	-0,91
Saudi Arabia*	136,91	1108,15	8077,78	31849,73	9,81
Serbia	43,39 (2000)	70,91	2417,33 (1997)	10360,72	13,14
Singapore*	52,13	466,79	16136,24	82807,65	13,77
Turkmenistan	1,61	78,00	404,16	12499,95	99,76
United Arab Emirates*	52,21	507,54	25960,97	51305,69	3,25
Uruguay	15,45	71,89	4890,20	20221,94	10,45

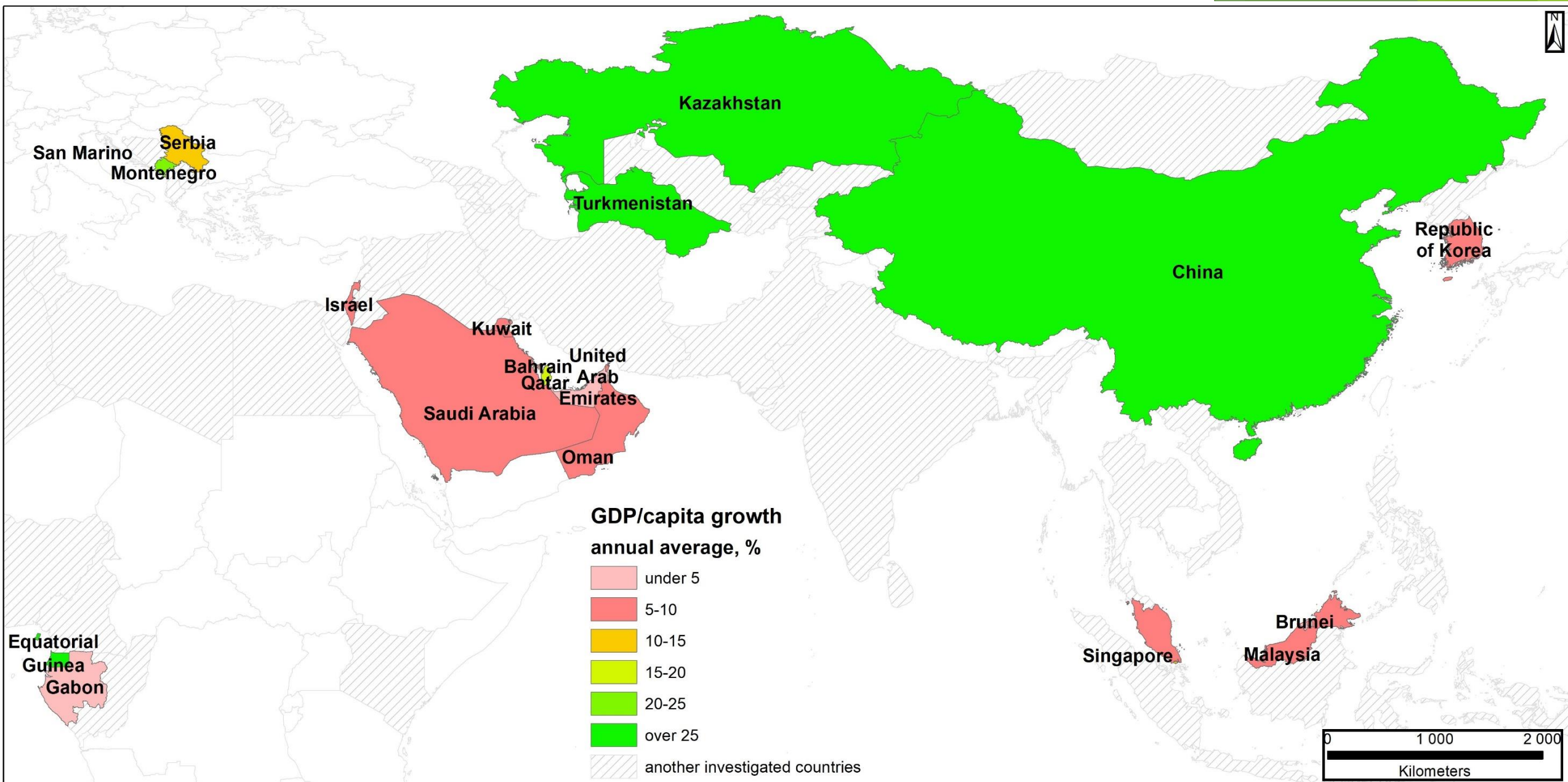
A potenciális donorországok GDP adatai (az alapértelmezett időpontoktól való eltérés esetén az adat időpontja zárójelben szerepel);

*:leggyorsabban fejlődő országok)

Társszerző: Utasi Zoltán (EKKE, Földrajz és Környezettudományi Intézet)

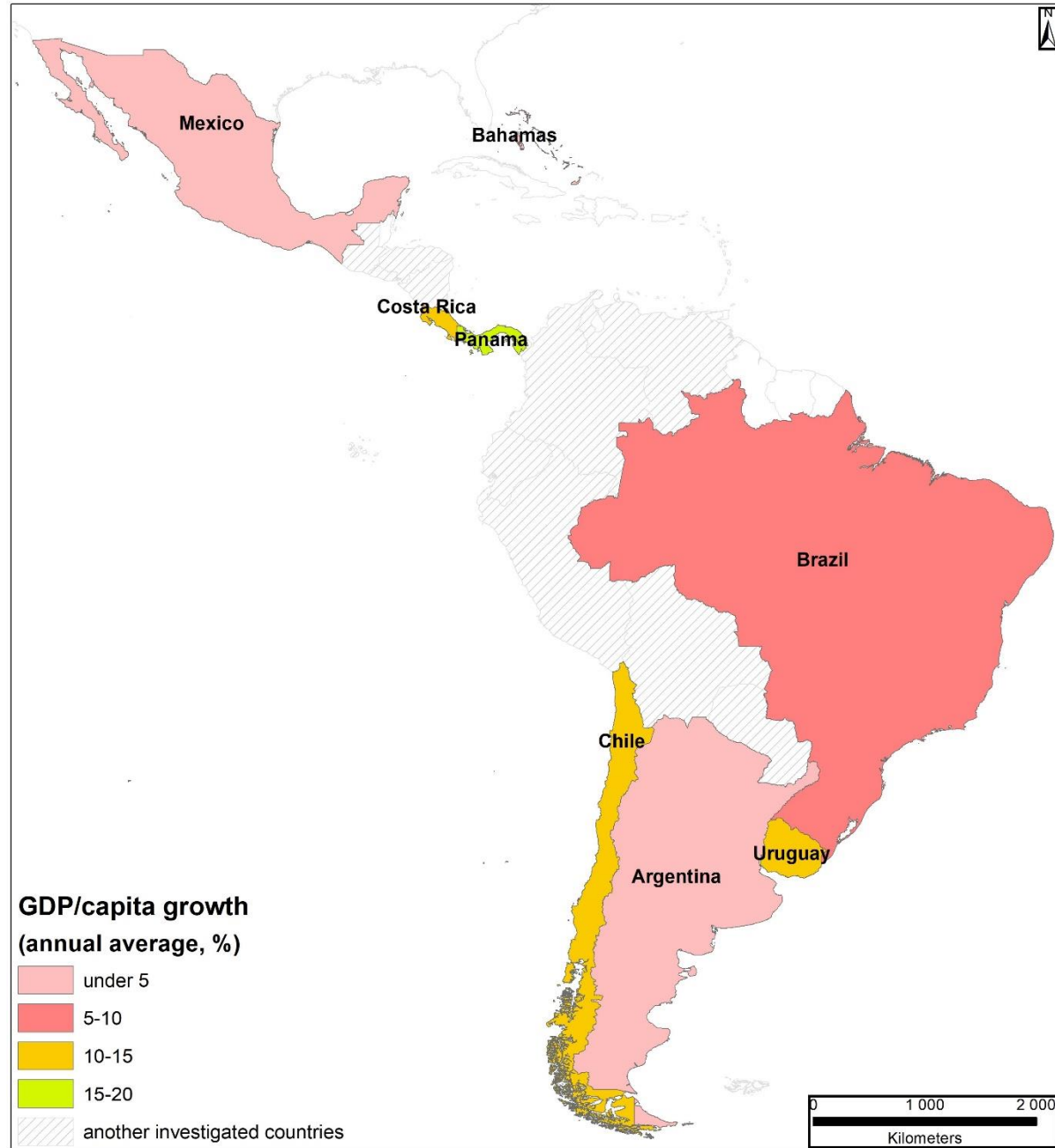
A potenciális donorországok földrajzi mintázata

- ▶ Az egy főre jutó, klímafinanszírozásban donorországnak javasolt államok térbeli eloszlásában jellegzetes mintázatok figyelhetők meg:
 - Kína: a legnagyobb növekedést produkálta
 - Ázsiai kis tigrisek első és második köre
 - Arab-öböl menti „olajmonarchiák” (kivétel: Izrael)
 - Latin-Amerika országai
 - Szórtan előforduló egyéb államok, melyek általában egy ásványkincsnek (döntően szénhidrogénnek) köszönhetik felemelkedésüket.

*A potenciális donorországok egy főre jutó GDP növekedésének átlagos éves értéke
(százalék) 1992-2022 között (óvilági régió)*

Társszerző: Utasi Zoltán (EKKE, Földrajz és Környezettudományi Intézet)

*A potenciális donorországok egy főre jutó GDP növekedésének átlagos éves értéke
(százalék) 1992-2022 között (újvilági régió)*

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!